

STANISŁAW GABRIEL WORCELL

Stanisław Gabriel Worcell (1799-1857) działacz rewolucyjny, myśliciel, pisarz polityczno-społeczny; wychowanek Liceum Krzemienieckiego; 1830-31 poseł na sejm powstańczy; po upadku powstania na emigracji we Francji, Belgii, Anglii; 1835 jeden ze współtwórców, a następnie ideologów Gromad Ludu Polskiego; 1846 wstąpił do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, od 1847 członek Centralizacji TDP; redaktor naczelny „Demokraty Polskiego”; współpracował z G. Mazzinim i A.I. Hercenem; *O własności* (1854), *Pisma społeczne i polityczne* (1980).

Biblioteka Narodowa w Warszawie

Worcell był wyznawcą socjalizmu utopijnego, który łączył z mistycyzmem opartym na ideach ewangelicznej równości społecznej. W rozprawie *O własności* przedstawił wizję idealnego społeczeństwa przyszłości, w którym własność kolektywna miała zastąpić własność prywatną. Koncepcje te wiązał z ideami wyzwolenia narodowego.

Pod wrażeniem rewolucyjnych wydarzeń Wiosny Ludów napisał tekst *Polska – Węgry*, opublikowany w 1849 r. w odcinkach na łamach „Demokraty Polskiego”. Przewidywał w nim zbudowanie federacji europejskiej złożonej z regionalnych związków niepodległych narodów. W Europie miały powstać trzy systemy polityczne: zachodnio-południowy z Francją, Włochami i Płw. Iberyjskim, środkowy z Niemcami i ew. Skandynawią oraz północno-wschodni zorganizowany wokół Polski i sięgający od Bałtyku

do Morza Czarnego. Uważał, że dla zapewnienia pokoju i ładu w Europie należy związać federację polsko-węgiersko-rumuńsko-wołoską. Federacje traktował jako zjednoczenia, które – nie naruszając narodowej niezawisłości ani tożsamości – służą do rozwiązywania konfliktów i *zgodnego występowania na zewnątrz*.

Federacje narodów republikańskiej Europy

Nieśmiertelne prawo postępu dąży do skupiania, łączenia i masowania szczegółów w ogóły. Z połączenia pojedynczych ludzi wynikły rodziny, z rodzin – rodowości, z rodowościów – narody. Z narodów zaś zawiąże się kiedyś jedność i ogólne braterstwo człowieczeństwa. Nim ten ostatni ideał wcieli się w rzeczywistość, poprzedzić go muszą federacje narodów zbliżonych wzajem tożsamością posłannictwa czyli funkcji w ogóle społeczeństwa, tudzież wspólnością wewnętrznych i zewnętrznych potrzeb; [...]

Można wnioskować z wszelkim prawdopodobieństwem, że stały łąd republikańskiej Europy rozpadnie się na trzy główne systemata polityczne, to jest na zachodnio-południowy, którego jądrem Francja, a uczestnikami Italia i półwysep Iberyjski, na środkowy, składający się z Niemiec a może i Skandynawii; oraz na północno-wschodni, osnowany głównie na Polsce. [...]

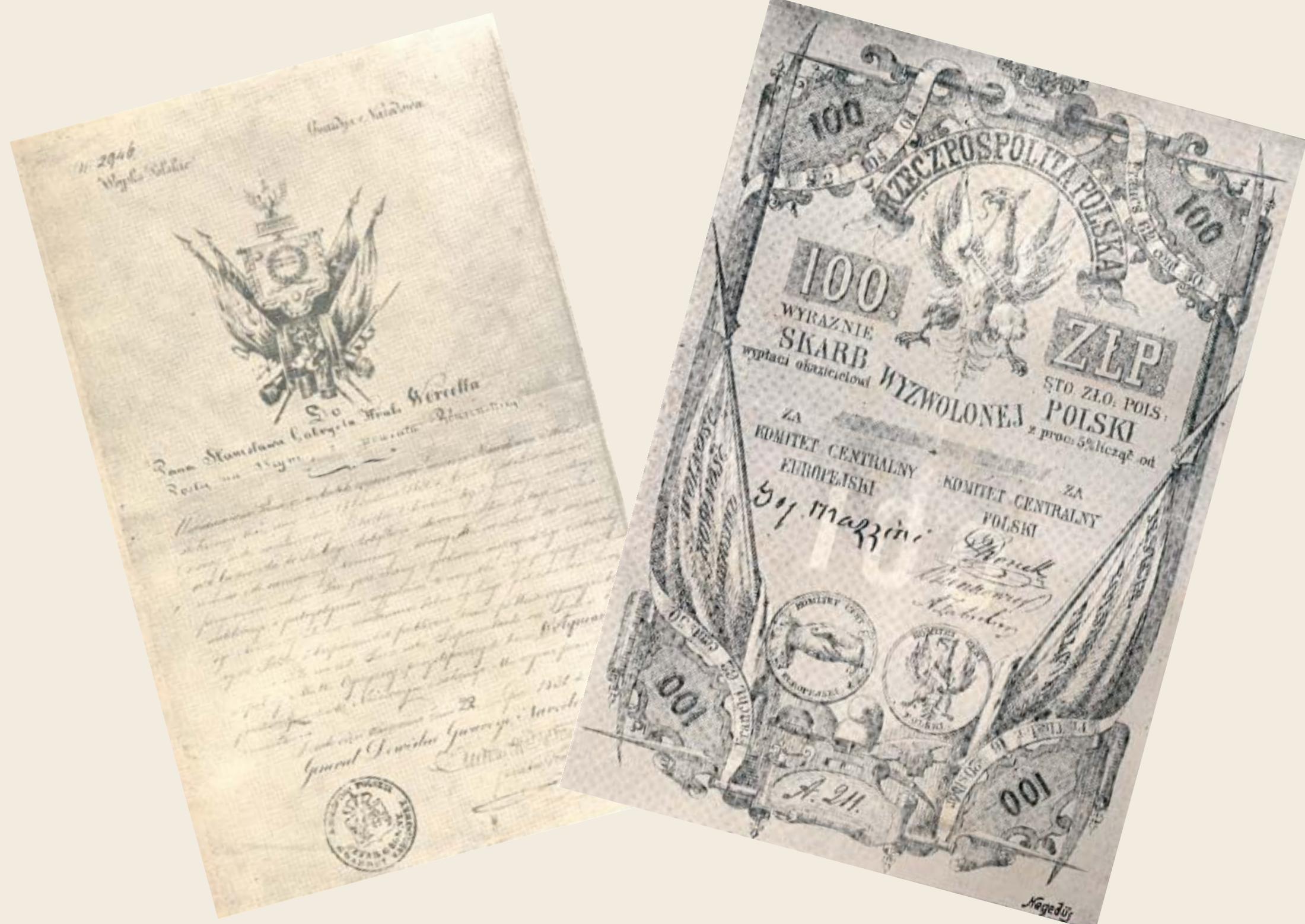
Wnosząc o potrójnym na przyszłość politycznym systemacie w Europie, nie myślimy wcale, aby federacja ludów była mostem do ich jednolitości i do zatarcia piętu i różnic narodowych. Wiemy, że Hiszpan ani Włoch nie przedziergnie się w Francuza, ale sądzimy, że w każdym z osobna systemacie politycznym nastąpi zupełna harmonia tak wewnętrznej, jak zewnętrznej dążności [...].

O stosunkach polsko-węgierskich [w:] „Demokrata Polski”, 23.06, 14.07 i 28.07.1849, [cytat z:] Stanisław Worcell *o stosunkach polsko-węgierskich*, Warszawa 1938, s. 30-32.

O zjednoczeniach, czyli federacjach

Wzajemne narodów i rządów potrzeby spowodowały różnego rodzaju pomiędzy nimi umowy, które, spisane, przybrały nazwę przymierzy, sojuszów, traktatów. Umowy takowe w każdym razie przypuszczają i pozornie przynajmniej nietkniętą zostawiają samoistność i niepodległość stron je zawierających. Obowiązującymi są dla nich w granicach tylko swego trwania i wymienionych warunków; godziwymi zaś o tyle, o ile nie naruszają w swych skutkach praw trzeciego, albo nieprzedawnionych i wiecznych praw ludów, w których imieniu się zawierają. [...] Jeżeli spowodowane są wspólnością żywotnych zadań dla stron wszystkich podpisujących i obmyślają środki ciągłego na zawsze porozumiewania się, w celu zgodnego występowania na zewnątrz, lub rozwiązywania wzajemnych nieporozumień; wtedy wnoszą się do rzędu zjednoczeń i w języku dyplomatycznym przybierają nazwę Federacji.

O związkach przyrodzonych i społecznych, stąd o rodach i narodach, o ojczyźnie i ludzkości, o kosmopolityzmie, solidarności i federacji ludów [I wydanie w:] B. Limanowski: Stanisław Worcell. Życiorys, Kraków 1910, s. 396-397.

Nominacja Worcella na oficera Gwardii Narodowej [z:] W. Łukaszewicz, *Stanisław Gabriel Worcell*, Warszawa 1951.

Asygnaeta wyemitowana w 1852 r. przez Komitet Centralny Polski. Z tej składki publicznej zakupiono w Londynie drukarnię, gdzie wydawano m.in. „Demokratę Polskiego” [z:] B. Limanowski, *Stanisław Worcell. Życiorys*, Kraków 1910.